

LIBRIS

We know
books

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
IORGA, Nicolae

Regele Ferdinand I / Nicolae Iorga, - București :
Librex Publishing, 2022-
ISBN 978-606-8998-10-7

Editor: Ionuț Radu

Tehnoredactare: Alexandra Tolocenco

Design copertă: Cristina Ciucă

LIBREX PUBLISHING

Str. Episcopul Radu, Nr. 30, București

redacție: 0723 193 019

comenzi@librex.ro

www.librex.ro

© LIBREX PUBLISHING, 2022

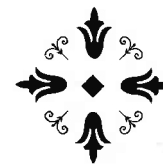
Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări, fără acordul scris al editorului, este strict interzisă și se pedepsește conform *Legii dreptului de autor*

NICOLAE IORGA

REGELE FERDINAND I

CU PRILEJUL ÎNCORONĂRII

 LIBREX
București, 2022

FAMILIA ȘI COPILĂRIA

O riginea familiei regelui Ferdinand e de la izvoarele Dunării, înspre Rinul-de-sus, din părțile acelea, deosebit de interesante, în care se amestecă rasa germană cu Celții din Galia și cu puternicele urme ale romanității care pe vremuri cuprinsese, cu cetățile și coloniștii ei, toate aceste locuri.

Acolo s-a alcătuit o viață politică ce nu seamănă în toate cu aceea din părțile vecine. Așezările orășenești, vecine cu ale Elveției libere, se apropie în forme de acestea, având aceleași frumoase datini patriarhale, care trec fără schimbare de la un rând de oameni la altul. În castelele ce se ridică deasupra apelor vioaie, iuți, limpezi, feudalii de pe vremuri, între care Hohenzollernii, sunt pomeniți din veacul al XI-lea încă, stăpânii vadurilor și trecătorilor se înfățișează cam ca lorzii din Scoția sau vitejii din bătrânele Curți ale vechii Moldove. Între ei și supușii lor este buna legătură aproape familiară, care n-a fost nicicând tulburată în aceste frumoase locuri pașnice.

Așa au trăit conții de Hohenzollern veacuri întregi. A venit o vreme, la începutul veacului al XIX-lea, când rosturile Imperiului celui vechi, din care făcea parte și această seniorie renană, s-au schimbat cu totul.

Napoleon a impus prinților de la Rin să se unească într-o confederație strâns legată de puterea și de scopurile sale. Lui Anton Alois de Hohenzollern-Sigmaringen (1762-1831) i se luă, la 1803, prin Pacea de la Luneville, comitatul de Berg, dar i se dădu în schimb locuri din părțile elvețiene vecine.

Încă din acel moment Napoleon se îngrijea ca acești prinți, trăind în umbra lui, să fie atrași spre politica imperială prin relație de familie. Soția lui Anton Alois era astfel Amalia Zefirina, „o prietenă din tinerețe a împărătesei Josefina”¹. Fiul lui Carol², luă pe Antoinetta-Maria (n. 1793), fiica lui Petru, care era fratele lui Ioachim Murat, întâiul Mare-Duce de Cleve și de Berg, iar apoi viteazul, strălucitorul și nenorocitul rege al Neapolei. Căsătoria se încheie când nepoata lui Ioachim n-avea nici cincisprezece ani, și Napoleon o declară prințesă prin Decretul din 28 ianuarie 1808. Se consideră de istoricii familiei că această legătură a întemeiat în mare parte siguranța și însemnătatea politică a Casei de Hohenzollern-Sigmaringen³. Prințesa franceză stătu până la 1847 (19 ianuarie) lângă soțul ei, care exercita încă dreptul de suveranitate în cuprinsul statului pe care-l moștenise.

¹ Friedrich Carl Esbach, *Fürst Leopold von Hohenzollem, Sigmaringen*, 1906, p. 7

² Pentru rosturile lui Carol, ca ofițer napoleonic în Spania („ai-de-camp de service”) *Compte Murat, Murat lieutenant de L'Empire en Espagne*, 1808, Paris, 1897, p. 80 și urm., 291, 380, nota 1. J Despre soția sa el scrie la moartea ei: „un ange de bonte, une bien fidel compagne de una vie” (ibid., p. 82, nota 1).

³ Esbach, l.c.

Una din fiicele ei, Frederica, a fost soția unui italian, marchizul Ioachim Napoleon Pepoli din Bologna.

Fiul Antoinettei-Maria Murat a fost Carol-Anton, care s-a căsătorit și el cu o principesă strâns legată de marile amintiri napoleoniene. Josefina de Baden era fiica Stefaniei de Beauharnais, ruda crescută la Curtea împărătesei Josefina și fiica adoptivă a lui Napoleon - de aici și numele de Napoleone măritată cu unul din acei principii germani care datorau lui Napoleon înălțarea lor, și reprezentanța statornică, peste toate schimbările vremurilor, a spiritului Franței imperiale. O soră a Josefinei se mărită în Suedia, alta în Scoția; o fiică a celei dintâi, Carola-Luisa, era să fie chiar soția lui Napoleon al III-lea. Stefaniei însăși îi era rezervată mângâierea de a muri în țara ei dintâi, cărmuită acum de acest nepot al marelui Napoleon, și înmormântarea s-a făcut cu o strălucită pompă. În acel moment, fiica principelui Ioachim Murat, Ana, era pentru Carol, unul din fiii Josefinei, logodnica inimii sale.

Cel mai mare dintre copiii prințului Carol Anton și ai Josefinei a fost prințul Leopold, născut în ziua de 22 septembrie 1835 la Krauchenwies.

În acest moment, principatul renan avea încă o ființă de sine stătătoare, cu patriarhalitatea lui medievală, supușii fiind ca niște fii buni, și iubiți după bunătatea lor, ai domnilor din castel, o situație asemenea cu aceea care a fost între cei mai vechi voievozi ai noștri de pe un mal de apă, de pe o culme de dealuri cu țărani lor, în satele ce se răsfireau prin „câmpurile lungi” ale văii.

Fără griji politice, stăpânitorul, mai mândru de neamul său decât de întinderea pământurilor ce-i erau încredințate, se putea îndeletnici în răgaz cu datoriile familiei. În casa lui Carol Anton de Hohenzollern sistemul era, ne spune cineva bine informat, înainte de toate, formarea caracterului, pe

lângă care se adăugau numai cunoștințele trebuitoare vieții. Cele mai stricte reguli de cinste privată, de măsură, de dominare a propriilor pasiuni se cuprindeau în povețele pe care tatăl însuși le primise de la părintele său, între ele și iubirea pentru chemarea sa, peste orice alte preocupări.

De la 1849, statul Sigmaringen nu mai exista: el fusese unit cu posesiunile prusiene și fostul Suveran primise cu bucurie această confundare a moștenirii Hohenzollernilor de la Rin în puternicul regat germanic din Răsărit. Carol Anton era un partizan hotărât al unirii neamului său prin luptă și jertfă, și, judecând această concepție a sa din punctul nostru de vedere, al românilor, care era să avem ca Domn pe al doilea din fiii lui, principele Carol, nu putea decât să ne fie de folos credința nestrămutată, care se putea aduce și sub alte ceruri, că nimeni n-are dreptul de a opri o nație în tendințele ei de a trăi cu toată puterea unui organism desăvârșit și deplin, iar contra silei apăsătoare nobila energie a luptei se impune pentru a face ca elementele ținute în loc printr-o condamnată uzurpare să fie restituite ființei naționale unitare, în folosul omenirii însăși.

Prințul Leopold fu deci ofițer regal prusian, ca un mijloc de educație, dar și ca o demonstrație pentru unitatea Imperiului ce trebuie înviat din morți prin biruirea unei acțiuni anume organizate pentru acest scop. El servi de la 1851 într-un regiment de gardă.

Deși această strânsă alipire la Prusia însemna o hotărâtă rupere cu tradițiile renane, care făcuseră mândria acestei familii, din aceste tradiții se păstră totuși și mai departe obiceiul căsătoriei în dinastiile romanice.

Astfel la 1858, sora prințului Leopold, care purta numele de Stefania, al bunicii franceze, se căsătorea cu dom Pedro

al V-lea de Braga, rege al Portugaliei. Tânărul Suveran era fiul donei Maria de Gloria, moștenitoarea dinastiei naționale și al prințului Ferdinand - Fernan, în noua sa patrie - de Saxa-Coburg, coborât al vestitului mareșal de Saxa, căruia Franța regală îi datorează atâtea din biruințele ei la începutul secolului al XVIII-lea. Fiica admiratorului puterii prusiene, creatoare de stat național unitar, deveni astfel, după ce fusese vorba de a o căsători cu Napoleon al III-lea, ca dona Estefania, regina unei vechi țări latine din Apus, despre care un ziar francez scrie că „frumusețea și virtuțile ei i-au câștigat admirația tuturor portughezilor“. Moartea desfăcu aceste legături în anul următor chiar, la 17 iulie 1857, și dom Pedro, căruia de acum înainte, pentru nemângâiata lui durere, era să i se zică „Nenorocitul“ (Desgracado), nu supraviețui decât patru ani soției sale.

Prințul Leopold întovărășise pe sora sa în călătoria ei la Lisabona, și aici cunoscuse el pe sora lui dom Pedro, infanta Antonia, atunci o copilă de treisprezece ani (n. 17 februarie 1845). O revăzu cu tristul prilej al morții Stefaniei. Urmă apoi o a treia călătorie, care nu avea altă țintă decât a unei apropiate uniri. La 1861, prințul Leopold ajunsese soțul prințesei portugheze. Căsătoria fu celebrată la 12 septembrie în palatul de la Las Necessidades, de față fiind și viitorul Domn românesc, Carol.

Patriarhul Indiilor uni mâinile celor doi soți. Prinții portughezi, frații noii căsătorite, întovărășiră perechea la Bruxelles, unde se prezentară regelui Leopold al Belgiei, ca șef al Casei de Coburg; nu peste multă vreme, în mai 1867, Maria, sora tinerilor Hohenzollerni, era să fie soția moștenitorului belgian, contele Filip de Flandra, care - încă o potrivire ciudată, care părea să menească viitorul -

fusesse doritor de-a ajunge, la 1856, Domn al Principatelor Dunărene. O nouă ceremonie religioasă îi aștepta pe tinerii soți la Sigmaringen, în ziua de 8 octombrie⁴.

Prințul Leopold comandă după aceste evenimente regimentul vestfalian care fusese odată acela, cu titlul francez, al „vânătorilor călări”, format de loachim Murat, ca Mare-Duce de Berg⁵.

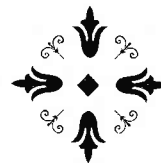
În castelul din Beurath, clădit după modelul palatului din Versailles, se adunau nu numai ofițeri, ci și reprezentanți ai acelei intelectualități germane care, mai mult decât orice factor, a pregătit și consolidat marea operă a unității naționale, sfărâmând în comunicarea idealului vechile datini separatiste și puternicele interese locale.

Dacă în epoca acelu mare entuziasm pentru Prusia, care apropia, peste o separație de atâtea secole și peste deosebirile de confesiune, pe Hohenzollernii de la Rin cu cei de pe Sprea, întâiul născut al Prințului Leopold primi, la 1860, numele regelui Prusiei.

Wilhelm, cel de-al doilea, născut la 24 august 1865, a fost, ca și bunicul său după mamă, acel prinț de Saxonia care refuză tronul Spaniei pentru a putea duce mai departe, în admirabila sa reședință portugheză, viața liberă a unui înțeleghător, ocrotitor și îndemnător al tuturor artelor, un Fernan sau, în forma latino-germană: **Ferdinand (Victor-Albert-Meinrad)**.

⁴ Esbach, l.c. p. 14 și urm.

⁵ Ibid. ^ . Yl

TINEREȚEA PÂNĂ LA VENIREA ÎN ROMÂNIA

În anul următor, după nașterea prințului Ferdinand, Carol de Hohenzollern-Sigmaringen era chemat, ca rudă a împăratului Napoleon, care primi cu plăcere această alegere, și ca reprezentant al politicii căreia poporul românesc îi datora în așa de largă parte fericita unire a Țărilor Dunărene, atâta vreme fără sens despărțite, să dea României **dinastia**, străină prin originile sale, prin lipsa de legături cu partidele de dezbinare din țară, pe care de multă, de foarte multă vreme o doriseră cugetătorii politici și luptătorii pentru o viață națională unită, liberă și tare. La 10 Mai st. v. 1866 el lua în stăpânire un tron umbrat încă de o vasalitate tradițională și amenințat de lăcomiile vecinilor, din care menirea sa, înaltul său simț al datoriei, conștiința sa de răspundere înaintea istoriei, virtuțile de rasă, întărite printr-o educație exemplară, erau să facă însuși centrul silințelor unui popor întreg, dincoace și dincolo de hotarele trecătoare ale principatului. Căci era vorba de atingerea unui scop firesc, pe care nu numai un singur popor, ci oricare

popor care s-a ridicat prin cultură la conștiința menirii sale are dreptul să-1 urmărească din toate puterile și cu toate jertfele sale.

Prințul Leopold fusese dintre aceia care salutaseră fără îndoieli și temeri hotărârea fratelui său de a căuta departe, la Dunărea de Jos, nobila glorie a unei mari misiuni îndeplinite apoi prin unitatea absolută a eforturilor vieții întregi. El era de față la serbările căsătoriei care, în noiembrie 1869, dădea României o Doamnă în persoana unei alte fiice a Rinului, coborâtoare și din Casa de Orange, principesa Elisabeta de Wied, care era înrudită și cu dinastia rusească.

Între cele două cumnate era și apropierea iubirii comune pentru cele mai înalte îndeletniciri ale minții omenesci. **Principesa Elisabeta**, care stăpânea rezultatul bogat al unor lecturi foarte întinse în toate marile literaturi ale lumii, nu manifestase încă acel talent literar care i-a dat mai târziu și o altă glorie decât aceea a tronului, dar dona Antonia de Braganca, principesa Antoinette pentru aceia în mijlocul cărora o strămutase soarta, era înzestrată cu o deosebită în-demânare în pictură și maeștri ai artei au recunoscut nu o dată calitățile de originalitate și avânt pe care știuse să le dezvolte.

De curând **Principesa Antonia** ajunsese greu bolnavă, așa încât îngrijirea pe care dorea s-o deie fiului ei Ferdinand, cel mai iubit dintre toți, slăbi. Un martor ocular o descrie astfel pe mama Regelui nostru:

„O mare frumusețe în tinerețea ei, ea rămăsese catolică înfocată, petrecându-și ceasuri întregi din fiecare zi la biserică. Avea un minunat talent pentru picturi și broderie, gustul ei era fără greș, iar odaia ei cuprindea din belșug frumoase lucruri vechi ce-i veneau de la tatăl ei, regele

Portugaliei care, ca toți Coburgii, era un mare cărturar și iubitor de artă.

Era foarte severă în vederile ei de moralitate; și tinerii prinți fură crescuți cu cea mai mare severitate, cum, de altfel, bătrânul Carol Anton, bunicul lor, fusese un om aspru, cârmuindu-și familia cu mână de fier.”

Totuși, sub înrăurirea acestei mame care moștenise de la părintele ei gustul frumosului și tot ceea ce în chip natural derivă dintr-însul pentru orânduirea și înălțarea unei vieți omenești căreia-i e scârbă de urât și de trivial, crescu tânărul prinț **Ferdinand**.

După învățăturile din casă cu Grobels, apoi director de muzeu, el merse, ca fiul oricărui cetățean, la **gimnaziul din Dusseldorf**, frumosul oraș renan, așa de plin de amintiri napoleoniene, de generoase influențe latine, care adăpostise în timpurile din urmă o întreagă școală de pictură, în care un Achenbach, un Camphausen, un Baur și Sohn se întâlnesc cu Vautier, francez în numele și originile sale. Când era de șase ani, candidatura prințului Leopold la tronul Spaniei păru că apropie pe Prințesa iberică de vechea ei patrie. Apoi furtuna războiului cu Franța trecu pe acolo, rupând raporturi seculare și pregătind pentru viitoruri fatale civilizației umane înseși. Soarta a făcut ca viitorul rege peste o țară latină să nu fi participat nici cu sufletul la pasiunile pornite către umilirea și distrugerea Franței imperiale, cu a cărei aprobare Carol I putuse stăpâni pe malurile Dunării asupra unui popor pe care nimic nu-1 putea face să uite caracterul său de rasă și toate datoriile ce se desfac dintr-însul.

După cinci ani de studii gimnaziale făcute în bune condiții, care dădură bazele solide ale unei culturi generale necesare oricărui domnitor modern, prințul Ferdinand intră în viața publică la 1885, urmând tradiția părintelui său,

ca ofițer în garda prusiană, pentru a trece îndată la școala militară din Cassel. După doi ani de practică la regiment, el își facea apoi studiile universitare la Tübingen și la Lipsca (1887), ascultând pe profesorii de Istorie, Dreptul ginților și Dreptul roman, de Economie politică și Finanțe.

Între acei care au avut influență asupra lui în cea dintâi Universitate se pot însemna: Schonberg, de economie politică, spirit democratic, von Martitz, de drept administrativ, Rugler, istoricul cruciadelor, Romelin, de statistică, Wach, de drept penal, Frieberg, de drept canonic, istoricul de școală veche Maurenbrecher și celebrul filosof Wundt.

Pe acel timp, Universitatea germană, și la Berlin, păstra acel caracter de obiectivitate științifică, dar și de cult pentru un ideal uman pe care iubirea pentru propria națiune poate să-l covârșească, dar nu trebuie să-l întunece, ce a fost marea ei glorie și a atras către dânsa, nu numai pentru o învățătură de specialitate, dar și pentru o înnobilare și îmbogățire a sufletului, studenți din toate țările, și din acelea unde stăpânea alt spirit decât cel german. Era atunci în școala înaltă ca și în știință, în literatură, o admirabilă putere de a înțelege viața oricărui popor, de a-i admite fireștile tendințe, de a se încălzi sincer de o luptă ale cărei motive erau adânc urmărite și cu simpatie înțelese. Doctrina lui Treitschke, cu îndumnezeirea statului și binecuvântarea actelor de violență pornite de la dânsul, în singurul lui interes, totdeauna sacrosanct, nu avea răsunet - o spunem din propria experiență - în sufletele tineretului, și niciun profesor nu credea că trebuie să plece de la dânsa în lecțiile lui de istorie. Nicăieri mai mult decât în presa științifică germană nu putea să afle un autor străin o mai străbătătoare analiză a țesăturii intime din care se alcătuea lucrarea lui. Iar bolnavele concepții ale unui Nietzsche, dușman al creștinismului pentru blândețea

lui și batjocoritor al toleranței și compătimirii ca elemente de slăbiciune și inferioritate, aceste odioase teorii în care par a trăi vechile porniri păgâne ale lituanienilor baltici și ale cruzilor prinți slavi de la Elba Evului Mediu, nu deformată inteligența, setoasă de adevăr, râvnitoare de teorii, a studențimii germane. În acest orizont mai larg, luminat de razele ultime ale unei filosofii care, peste ruina sistemelor sale, a întărit cugetarea umană, și-a format Principele Ferdinand spiritul în așa chip încât între Dânsul și între Românii a căror tradiție culturală, veche de mai multe secole, e străină și de egoismul național și de violența mijloacelor de realizare a lui, să nu poată fi niciodată acel antagonism care împiedică fericita înțelegere în gânduri dintre un Suveran și un Popor.

Căci încă de la 1880 se încheiase actul care-i pune în perspectivă sarcina de a continua opera, dusă departe pe drumul consolidării de stat, a marelui său unchi, restabilitorul prin arme, la 1877, al independenței României și îndrumătorul poporului românesc către fireștile lui destine.

Înțelegrea dintre Carol I și fratele său datează încă din toamna anului 1880, când se încheie, în ajunul proclamării Regatului, actul din 12 noiembrie. Printr-o foarte frumoasă scrisoare, prințul Leopold declara că renunță, în ce privește persoana sa însăși, la drepturile de succesiune ce-i revin după Constituția de la 1866, dar primește ca, întâmplător, unul din fiii săi să se consacre la rândul lui misiunii în care fratele și închisese viața.

Vorbind cu o adâncă simpatie de „această nobilă și vitează națiune, care după atâtea veacuri de lupte și de suferințe a știut să-și câștige prin propria ei putere un loc de cinste în marea familie a statelor suverane”, el arăta în cuvinte de o mare înălțime că „dacă voia lui Dumnezeu ar fi ca unul din fiii mei să fie chemat pe Tronul român pentru a fi un vred-